

Notatka informacyjna
nt. udziału Polski w Powszechnym Przeglądzie Okresowym Praw Człowieka
Rady Praw Człowieka ONZ

W dniach 7-18 kwietnia 2008 r. odbyła się w Genewie 1. sesja Grupy Roboczej Rady Praw Człowieka (RPCz) ds. Powszechnego Przeglądu Okresowego Praw Człowieka (UPR – *Universal Periodic Review*). W trakcie tej sesji, zgodnie z decyzjami Rady z września 2007 r., wśród 16 krajów poddanych Przeglądowi znalazła się Polska (a także, z krajów unijnych: Finlandia, Wlk. Brytania, Holandia oraz Republika Czeska). Raport dot. naszego kraju Grupa Robocza przyjęła w dniu 16 kwietnia br. poprzez konsensus. W myśl ustalonej procedury, jego zaakceptowanie poprzedziła interaktywna debata w Radzie dotycząca stanu przestrzegania praw człowieka w naszym kraju (14 kwietnia br.). Podstawę dyskusji stanowił przedstawiony przez Polskę na potrzeby UPR raport narodowy oraz informacje przygotowane przez Biuro Wysokiej Komisarz ONZ ds. Praw Człowieka. Raport Grupy Roboczej stanowi relację z przebiegu tej debaty, w tym zawiera rekomendacje wobec Polski przedstawione przez poszczególne państwa. Opracowany na jego podstawie raport końcowy dot. Polski, RPCz przyjmie podczas 8.sesji (10 czerwca). W raporcie tym zostaną zawarte odpowiedzi Polski na zaproponowane rekomendacje. Do tego czasu, będziemy również mieć możliwość złożenia dobrowolnych zobowiązań.

Przebieg interaktywnego dialogu na temat przestrzegania praw człowieka w Polsce w dniu 14 kwietnia 2008 r.

Na czele Delegacji RP stał min. W. Waszczykowski, podsekretarz stanu w MSZ. Funkcję honorowego przewodniczącego pełnił senator Z. Romaszewski, wicemarszałek Senatu RP. W skład Delegacji wchodził także eksperci z MS, MPiPS, MSWiA, MEN, MZ oraz MSZ. Debata w Radzie otworzyło wystąpienie min. W. Waszczykowskiego. W dyskusji wzięło udział 26 państw. Do podnoszonych w trakcie debaty kwestii odnosił się przewodniczący Delegacji RP lub wskazani przez niego eksperci z resortów.

1. Wystąpienie min. W Waszczykowskiego.

Min. W. Waszczykowski skoncentrował się w swym wystąpieniu na przedstawieniu dodatkowych elementów dot. stanu przestrzegania praw człowieka w Polsce nie zawartych w raporcie narodowym. Z tego względu, w wystąpieniu zawarto m.in. odpowiedzi na wcześniej przedstawione Polsce w formie pisemnej pytania.

Min. W. Waszczykowski podkreślił, że zmiana podejścia do kwestii przestrzegania praw człowieka w Polsce jest konsekwencją demokratycznej transformacji po roku 1989 zapoczątkowanej przez *Solidarność*. Oznacza to uznanie promocji i ochrony praw człowieka za jeden z priorytetów działania władz zarówno w polityce wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Wskazał, że Polska przywiązuje szczególne znaczenie do propagowania idei dobrego rządzenia jako jednego z podstawowych sposobów zapobiegania nadużyciom demokracji oraz łamaniu praw człowieka. W tym kontekście, wspominał o międzynarodowej konferencji nt. roli działań antykorupcyjnych w ochronie praw człowieka zorganizowanej w Warszawie w listopadzie 2006 r. przez MSZ przy współpracy z Biurem Wysokiej Komisarz ONZ ds. Praw Człowieka.

Przewodniczący Delegacji RP dodał, że w trakcie przygotowań do UPR rząd RP podjął konsultacje z organizacjami pozarządowymi. Podkreślił, że doświadczenia zebrane w tym zakresie pomogą usprawnić w przyszłości współpracę z tymi organizacjami.

W tym kontekście, wspomniał o inicjatywie min. R. Sikorskiego powołania *Forum Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi*. Zwrócił także uwagę, że nasze ustawodawstwo jest zgodne z obowiązującymi standardami międzynarodowymi w zakresie praw człowieka, a ratyfikowane umowy międzynarodowe są stosowane, na mocy Konstytucji RP, bezpośrednio, tj. bez konieczności przyjmowania w tym celu dodatkowych ustaw krajowych.

Poinformował o pracach nad ustawą o równym traktowaniu, której przyjęcie przez parlament jest planowane na listopad br. Przedstawił także nowatorską inicjatywę, jaką jest funkcjonująca w Policji sieć *Pełnomocników ds. praw człowieka*. Odnosząc się do problemu rasizmu i ksenofobii, wspomniał o powołanym w MSWiA *Zespole ds. monitorowania rasizmu i ksenofobii* oraz utworzeniu specjalnego stanowiska w tym celu w Prokuraturze Krajowej.

Przedstawił także działania rządu na rzecz poprawy sytuacji Romów w Polsce. W ramach *Programu na rzecz mniejszości romskiej w Polsce*, priorytetowe znaczenia mają przedsięwzięcia związane z edukacją.

Min. W. Waszczykowski zakomunikował, że obecnie trwają prace nad szeregiem rozwiązań mających na celu promocję równego traktowania kobiet i mężczyzn, w tym zwłaszcza na rynku pracy poprzez aktywizację zawodową kobiet. Pokreślił, że Policja, mając ustawowy obowiązek ścigania sprawców przemocy w rodzinie, w tym wobec kobiet, wprowadziła specjalną procedurę ściśle określającą jej postępowanie w takich przypadkach (tzw. *Niebieska karta*).

Odpowiadając na pytania dot. sytuacji mniejszości seksualnych, przewodniczący Delegacji RP poinformował o realizowanej współpracy rządu z organizacjami mniejszości seksualnych i finansowaniu, zarówno z budżetu krajowego, jak i środków unijnych, różnych projektów na rzecz tych społeczności. Prowadzone są również szkolenia adresowane do prokuratorów dot. przypadków z zakresu dyskryminacji na tle orientacji seksualnej.

Min. W. Waszczykowski poinformował także o działaniach podjętych w celu poprawy warunków odbywania kary pozbawienia wolności, co szczególnie odnosi się do problemu przeludnienia w zakładach karnych. Zapewnił także, że MS uważnie analizuje problem stosowania długotrwałego tymczasowego aresztowania.

Poruszył także kwestię lustracji, informując o nowelizacji ustawy lustracyjnej przez parlament, która dostosowała ją do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Przedstawił katalog konstytucyjnych gwarancji niezawisłości sędziowskiej. Powiadomił także, że spór kompetencyjny wynikły z powodu odmowy Prezydenta RP uwzględnienia wniosków Krajowej Rady Sądownictwa zostanie rozstrzygniemy przez Trybunał Konstytucyjny.

Poinformował, że Polska jest gotowa rozważyć podjęcie procedury ratyfikacyjnej *Międzynarodowej konwencji ws. ochrony osób przed wymuszonymi zaginięciami*, mimo iż prawo polskie odpowiada już standardom w niej określonych.

2. Przebieg dyskusji.

Dyskusja koncentrowała się przede wszystkim na kwestiach dot.: rasizmu, ksenofobii, dyskryminacji na tle orientacji seksualnej, sytuacji kobiet, mniejszości narodowych, warunków panujących w więzieniach oraz stosowania długotrwałego tymczasowego aresztowania. W zasadzie nie wychodziła ona poza zakres zagadnień poruszanych w pytaniach pisemnych i wystąpieniu min. W. Waszczykowskiego.

Zdecydowana większość państw w swych wystąpieniach pozytywnie odniosła się do stanu przestrzegania praw człowieka w Polsce. W tym kontekście, na wyróżnienie zasługują, bardzo dla nas przychylnie oświadczenia Ukrainy oraz Azerbejdżanu.

Ze szczególnym uznaniem spotkały się działania rządu RP podejmowane w dziedzinie praw mniejszości narodowych oraz zwalczania rasizmu, ksenofobii (m.in. Angola, Ukraina, Turcja, Brazylia, Wlk. Brytania i Meksyk). Wskazywano także na sieć Pełnomocników ds. Praw Człowieka w Policji, jako bardzo innowacyjny program i wyrażano zainteresowanie

podzieleniem się przez Polskę doświadczeniami z jego funkcjonowania (Austria, Ukraina i Azerbejdżan). Turcja wyraziła satysfakcję z realizacji długoterminowego programu rządowego na rzecz społeczności romskiej oraz utworzenia w MSWiA *Zespołu ds. monitorowania rasizmu i ksenofobii*. Chwalono również Polskę za przygotowanie rzeczowego i szczegółowego raportu na potrzeby UPR, odzwierciedlającego nie tylko główne osiągnięcia, lecz także wyzwania, przed jakimi stoi w dziedzinie praw człowieka (Japonia, Brazylia).

Szereg państw podnosiło kwestię zwalczania dyskryminacji i przemocy na tle orientacji seksualnej (Francja, Szwecja, Norwegia, Słowenia, Wlk. Brytania), przede wszystkim w kontekście skutecznej implementacji istniejących uregulowań oraz potrzeby dalszych działań w tym względzie.

Austria i Słowenia wyraziły zaniepokojenie zlikwidowaniem urzędu Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn.

Norwegię interesowało także, jakie działania rząd RP podejmuje, aby ułatwić dostęp do aborcji kobietom, które – zgodnie z polskim prawem – do takiego zabiegu się kwalifikują.

Kilka państw poruszyło kwestię poprawy warunków panujących w więzieniach, w tym problem związany z przeludnieniem zakładów karnych (Dania, Korea Płd., Rosja). W tym kontekście, Brazylia wyraziła zainteresowanie wprowadzonym w Polsce projektem wykonywania kary w systemie dozoru elektronicznego.

Rosja przedstawiła rekomendację, aby opublikowano wyniki rządowego dochodzenia dotyczącego tzw. tajnych więzień CIA. O sprawie tej wspomniała także Kuba. Ponadto, Rosjanie zaapelowali o zapewnienie odpowiednich środków prawnych, które zagwarantowałyby zgodność lustracji z podjętymi przez Polskę zobowiązaniami z zakresu międzynarodowych umów dot. ochrony praw człowieka.

Na szereg kwestii i pytań podnoszonych podczas debaty, odpowiedź została wcześniej zawarta w wystąpieniu przewodniczącego lub w raporcie narodowym Polski. W kwestii dyskryminacji na tle orientacji seksualnej, przedstawiciele Polski, podkreślali, że przygotowana ustawa o równym traktowaniu ma na celu m.in. zapobieganie takim zjawiskom. Poza tym, w MPiPS powołano grupę roboczą ds. dyskryminacji na tle orientacji seksualnej, której głównym zadaniem jest przedstawianie odpowiednich opinii i zaleceń ministrowi pracy. Poinformowano także o niedawnej decyzji ws. ponownego utworzenia urzędu Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn w Kancelarii Premiera RP.

Odnosząc się do sprawy tzw. tajnych więzień, min. W. Waszczykowski stwierdził, że mimo braku jakichkolwiek rzeczywistych przesłanek, kompetentne władze polskie niezwłocznie podjęły stosowne dochodzenie w tym względzie. Wyniki tego dochodzenia zostały zawarte w oficjalnym oświadczeniu z listopada 2005 r., w którym rząd RP jednoznacznie zaprzeczył pojawiającym się w mediach zarzutom dot. istnienia tajnych więzień na terytorium Polski. Stanowisko to potwierdził polski parlament w liście do Rady Europy w 2006 r.

Udzielając wyjaśnień na norweskie pytanie dot. aborcji, przedstawiciel Polski, stwierdził, że lekarz może odmówić jego wykonania powołując się na klauzulę sumienia. Jednak w przypadku, gdy aborcji nie wykonuje się w ogóle w danym szpitalu, to musi on mieć – zgodnie z obowiązującym prawem – podpisaną umowę z innym ośrodkiem przeprowadzającym tego typu zabiegi.

Ekspert MS zapowiedział, że ustawa o wykonywaniu kary w systemie nadzoru elektronicznego wejdzie w życie 1 lipca 2008 r. Na prośbę zainteresowanych państw, omówiono również szerzej zasady działania sieci *Pełnomocników ds. praw człowieka* w Policji.

3. Rekomendacje.

Polska otrzymała w sumie 29 rekomendacji zgłaszanych przez państwa biorące udział w interaktywnej debacie ws. Polski (zał. 1). Zostały one umieszczone w raporcie w formie, w jakiej zostały przedstawione. Przy każdej rekomendacji jest zaznaczone państwo zgłaszające. Jej treść odzwierciedla stanowisko tego państwa, a nie całej Grupy Roboczej i nie jest wiążąca dla państwa poddanego UPR. Zgodnie z postanowieniami raportu, Polska ustosunkuje się do nich w raporcie końcowym, który zostanie przyjęty podczas czerwcowej sesji RPCz.